משרד חינוך
המזכירות הפדגוגית
חינוך חרדי

בס"ד

<u>מערך שיעור – שירת הים אמונה בכל המצבים</u>

<u>רקע לקריעת ים סוף</u>

קריאת פרשת שירת הים, הייתה מאז היותנו לעם, סמל לתקווה ואמונה לגאולת ישראל.
כשבני ישראל נקלעו למצב של חוסר אונים וייאוש, עד כדי רצון לחזור למצרים, הקב"ה הצילם באופן ניסי. כך בכל הדורות בעת צרה, כשהמצב נראה אבוד, יש לעם ישראל את התקווה, האמונה והבטחון בה', לפדות ולהצלה.

"וּפַרְעֹה הִקְרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירְאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה': וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה הֲמִבְּלִי אֵין קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ לָמוּת בַּמִּדְבָּר מַה זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרָיִם: {יב} הֲלֹא זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר חֲדַל מִמֶּנּוּ וְנַעַבְדָה אֶת מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבֹד אֶת מִצְרַיִם מִמֻּתֵנוּ בַּמִּדְבָּר" (שמות י"ד ,י' י"א).

בני ישראל נכנסו למצב של ייאוש, הם היו אובדי עצות ומלאי תסכול.

חז"ל מתארים את ההרגשה שלוותה אותם באותה שעה:

"הים לפניהם, מצרים מאחוריהם, המדבר מצדדיהם" (מכילתא שמות).

תיאור זה מסביר את הצרה הגדולה שבני ישראל היו נתונים בה.

ההצלה היגיעה ממקום לא צפוי- נס קריעת ים סוף.

כשקוראים את שירת הים , אנו יכולים להתחזק בכמה תחומים.

להלן 4 תובנות חינוכיות שניתן ללמוד מהשירה:

א. <u>דרישת האמונה והבטחון מבני ישראל- "</u>

<u>...ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו"</u> (שמות י"ד ל"א)

בשעה הקשה של חוסר ודאות בה היו בני ישראל, מופיע משה רבנו כמלאך המושיע, ואומר להם דברי חיזוק ואמונה:

" וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תֹסִיפוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם: ה' יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן"

משה רבנו מחזק ומעודד את ישראל, ומצד שני מבקש מהם לבטוח בה'.

גם בימינו, הקב"ה לא עוזב אותנו, וישועתו יכולה להגיע בצורה ניסית.

<u>סיפור הצלה במצב מצוקה</u>

שמחת תורה תשפ"ד-הקיבוץ הדתי סעד שבעוטף עזה, הוא אחד הבודדים שבהשגחה פרטית חווה נס שלא כדרך הטבע וללא אבדות בנפש. אחד מחברי הקיבוץ מספר: כיתת הכוננות הוזעקה ב 06:30 בבוקר, אבל משום מה וללא הסבר הגיוני, בשלב הראשון של התקפת המחבלים, הרוצחים לא הסתערו על שער הקיבוץ אלא המשיכו לשאר הקיבוצים בסביבה, כיתת הכוננות נשארה כל העת במקומה ובינתיים החלו חברי הקיבוץ לטפל בפצועים שזרמו מכל עבר לתוככי הקיבוץ דרך השער. בסביבות השעה 10:00 בבוקר

התקרבה שיירת רכבים של מחבלי החמאס שהחלו לירות ללא הבחנה לעבר הקיבוץ, כשחברי כיתת הכוננות יחד עם עוד כמה חיילים ניהלו מולם קרב ממרחק קצר ביותר. ככל שחלפו הדקות החלו חברי כיתת הכוננות להבין כי אם לא יתרחש נס, המחבלים יפשטו, ח"ו, על בתי הקיבוץ. ככל שניסינו להשיב אש, הכוחות האדירים של המחבלים שזרמו כל העת לקיבוץ ונלחמו מולנו – הביאו אותנו לתובנה המרה כי הקרב אבוד, רח"ל, זו הייתה התחושה שלנו.

ממשיך אותו חבר קיבוץ לספר: משום מקום אנחנו רואים טנק של הצבא נוסע על הכביש הראשי, מתקרב לכיכר שלפני הקיבוץ ומתחיל לירות פגזים לעבר אותם מחבלים. הם שלא היו ערוכים לתוכנית, החלו לספוג אבידות ובתוך זמן קצר נסוגו לאחור. הטנק לא התעכב והמשיך הלאה, ואין לנו מושג עד היום מאיפה הוא הגיע? [1]

מה ההבדל בין אמונה ובטחון?

"שהאמונה והבטחון אחד הם, אלא שהאמונה בבחינת הלכה, והבטחון – מעשה.

האמונה – מבט כללי של בעליה, והבטחון – המבט של המאמין על עצמו".

(חזו"א "אמונה וביטחון" פ"ב).

"וַיּוֹשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם: <u>וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה</u> אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת ה' <u>וַיַּאֲמִינוּ</u> בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ"

כשישראל ראו את היד החזקה אשר עשה ה' במצרים, בטחו בה' בכל לב, ביודעם שיש להם על מי לסמוך. בביטחון הזה שהיה להם, קיבלה האמונה שלהם חיזוק מעשי.

מידה זו של האמונה והבטחון מלבד היותה יסוד חשובה בקיום המצוות, היא גם מהווה סגולה להינצל מן הצרה ולזכות לישועה.

וכך אמרו חז"ל במכילתא:[2]

" כדאי זכות אבותיהם והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם את הים" .[3]

ב. <u>משעבוד לגאולה-</u>

<u>"אז ישיר משה ובני ישראל.."</u> (שמות ט"ו א')

שירת הים פותחת ב"**אז**" .

לפי חז"ל יש משמעות גדולה לכך שמשה רבנו פתח את שירת הים דוקא ב"אז".

במדרש כתוב: "כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא יודע אני שחטאתי לפניך באז שנאמר

---

[1] המודיע, ג חשון פ"ד

[2] ברש"י שמות י"ד ,ט"ז

[3] להבין ולהשכיל לרב משה רייס זצ"ל

ומאז באתי אל פרעה והרי טבעת אותו לים לכך אני משבחך ב**אז** .

הה"ד אז ישיר משה" [4].

מה היה חטאו של משה?

ברור מעל לכל ספק שמשה רבנו האמין שהקב"ה יושיע את ישראל, רק על השעה ההיא כשראה את השעבוד הקשה והסיק מסקנות על מצבו של העם, אמר משה את דבריו.

משה לא ראה את הישועה הגדולה הצומחת מן השעבוד והייסורים ולכן התרעם. עתה הבין משה ששגה לכן תיקן במילה "אז" ופיצה את העתיד המזהיר לבני ישראל בכניסתם לארץ ובבניין בית המקדש. [5]

הרבה פעמים אדם נמצא במקום מסוים, ונראה לו, שלא טוב לו שם. אך הוא לא יודע שדווקא מתוך הצרה הזו, תבוא הגאולה.

בימי מלחמת העולם השניה, הוגלה הרב יעקב גלינסקי לסיביר. התנאים הפיזיים היו קשים ובנוסף, עבודת פרך בקור נוראי.

רק לאחר תום המלחמה התבררה הגלות לסיביר כישועה והצלה. את כל בני עירו הרגו הנאצים, ורק הוא, שהיה בסיביר הרחוקה, נשאר לפליטה.

גם בחיי היום יום רואים את ישועת ה' דווקא לאחר הצער.

כמו אותו יהודי שבשום אופן לא הצליח למכור את דירתו, ולאחר זמן עלו מחירי הדירות והוא הרוויח סכום רב. או חברו שלא הצליח למצוא עבודה ,בכל ראיון עבודה קיבל תשובה שלילית. ולבסוף בהיותו מובטל, הגיעה הישועה בצורת עבודה מיידית שמתאימה בדיוק עבורו. אם היה עובד במקום אחר, לא היה מקבל אותה.

צריך ללמוד מכאן ולהתחזק כי גם כאשר במצב נראה כלאחר ייאוש, הקב"ה הוא כל יכול, והישועה יכולה להגיע גם מתוך הצרה.

ג. **<u>מי שענה לאבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם..</u>** [6]

<u>"....ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' "</u> (שמות י"ד ,י')

מה עושה יהודי בשעת צרה?

ויצעקו אל ה'- בני ישראל עומדים על שפת הים ואין להם דרך להימלט.

אומר רש"י : "תפסו אמנות אבותם. כאברהם יצחק ויעקב שפנו לה' בתפילה, והוא נענה לתפילתם".

תפילה המגיעה מעומק הלב, כמו תפילה בשעת צרה , אין דבר שיכול לעצור בעדה.

לפעמים היא מתקבלת מיד, ולפעמים לאחר זמן, אבל ודאי שאינה הולכת לאיבוד.

---

[4] שמות רבא כ"ג, א'.

[5] אמרי חן" לרב בן סניור זצ"ל עפ"י פירוש "מתנות כהונה" על המדרש

[6] תענית ט"ו א

ואפילו עוברי דרכים שמתפללים מעומק ליבם שיפסק הגשם, תפילתם עשויה להתקבל, עד כדי כך שאומרים חז"ל, שהכהן הגדול ביום הכיפורים מתפלל שלא יתקבלו תפילתם של עוברי דרכים.

מטרת התפילה:

הקב"ה הביא אותנו לעולם הזה, הוא דואג לנו ומשגיח עלינו בהשגחה מדוקדקת.

מטרת התפילה הוא יצירת חיבור בינינו לבינו. גם הקשיים שיש לנו נועדו מלכתחילה להביא אותנו לזכור ששיש מישהו שמנהל את העניינים, ששולט בהכול ואנו יכולים לפנות אליו ולבקש את עזרתו. כשיש לאדם הכל לפעמים הוא שוכח עד כמה הוא תלוי בחסדי ה' יתברך, כמו שנאמר: " וישמן ישרון ויבעט". אבל כשמשהו חסר או כואב – הוא מתעורר, ופונה בתפילה לה'.

תפילה היא כלי שנועד לקרב אותנו אל ה', להזכיר לנו להתחבר אליו, בטוב ובקושי, ברגעי השמחה והצער, ברגעי השלווה והדאגה, בכל יום ויום. תמיד.

בימים אלה נתאחד כולנו בתפילה למען עם ישראל, והקב"ה שענה לאבותינו, ישמע גם את תפלתינו:

אחינו כל בית ישראל

הנתונים בצרה ובשביה

העומדים בין בים בין ביבשה

המקום ירחם עליהם

ויוצאים מצרה לרווחה

מאפילה לאורה

משעבוד לגאולה

השתא בעגלא ובזמן קריב

<u>ד. מידה כנגד מידה</u>

<u>" ירדו במצולות כמו אבן "</u>(שמות ט"ו ה')

<u>"...יאכלמו כקש"</u> (שם ז')

<u>"...צללו כעופרת במים אדירים</u>" (שם י')

עונשם של המצרים במים, משום שהטביעו ילדי בני ישראל ביאור-"כל הבן הילוד ליאור תשליכוהו".

חלק מהמצרים טבעו מיד וחלקם התייסרו הרבה עד מותם, וגם זו מידה כנגד מידה

רש"י מסביר שחלק טבעו מיד כמו אבן, והאחרים כמו עופרת וקש. וכל אחד קיבל את ענשו המדויק לפי התנהגותו.

רש"י (ט"ו ה'):"הרשעים כקש הולכין ומטורפין עולין ויורדין, בינונים כאבן, והכשרים כעופרת שנחו מיד"

אנו לומדים כי ה' רואה הכל וזוכר ומשלם לאדם לפי מעשיו.

ומכאן רואים שכל מה שיש בעולם הכל מכוון מידה כנגד מידה, אין דבר שקורה סתם. כמו שכתוב בגמ'[7] "ובדבר אשר זדו עליהם. בקדירה שבה בישלו בה נתבשלו." מה שקורה לאדם זה בגלל המעשים שלו.

ולכן, עלינו להתחזק בתורה תפילה ,שמירת שבת וגמילות חסד, שגם עליהם משלם הקב"ה שכר מידה כנגד מידה.

חברה ידועה המפעילה סירות שיט, היתה עובדת בשבת רח"ל, כביכול העבודה בשבת הכניסה רווחים לחברה. בשלב מסוים, החליטו מנהלי החברה לסגור את החברה בשבת קודש.

רו"ח שלהם כעס מאד על ההחלטה, שתוביל לדעתו לפשיטת רגל וסגירת העסק. אך המנהלים התעקשו.

כמה שנים עברו מאז ההחלטה הגורלית ,והיום גם הרו"ח מודה שהעסק רק הולך ומשגשג. יש ברכה בעסק! השבת היא מקור הברכה.

הם היו מוכנים להפסיד כסף עבור שבת המלכה , והקב"ה השיב להם מידה כנגד מידה - פרנסה ברווח.

<u>לסיכום</u>

תוכנה של השירה הוא בעיקר הודיה על הנס הגלוי והעצום הזה של קריעת הים, ולאחר מכן נבואה ברוח הקודש ותפילה על תקופת הכניסה לארץ, בניין בית המקדש, השמדת עמלק וביאת הגאולה השלמה- ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

בשיעור זה הדגשנו והרחבנו על ארבע תובנות חינוכיות שניתן ללמוד משירת הים ומהנס הנפלא של קריעת ים סוף: אמונה ובטחון, מתוך הצרה תבוא הגאולה, כוחה של התפילה, ומידה כנגד מידה.

בעיון בפסוקים ובדברי המפרשים נלמד עוד על אמונת חכמים, תחיית המתים ,כבוש ארץ ישראל בנית בית המקדש ועוד.

סגולות רבות מיוחסות לשירת הים.

במשנה ברורה נפסק בעקבות כך להלכה: "יאמר שירת הים בשמחה, וידמה בדעתו כאילו באותו היום עבר בים, **והאומרו בשמחה מוחלין לו עוונותיו".**

המקובל רבי שמשון מאוסטרופולי כתב בספרו "שמש ומגן" כי "בכל עת ובכל רגע שהאדם מזכיר את יציאת מצרים, בדיבורו ועושה מעשה לגרש מפניו אויב ומבטל מעליו כל גזרות

---

[7] **סוטה יא**

קשות ורעות, ונכנעים כוחות הטומאה ומתגברים כוחות הקדושה. **והזכרת ניסי יציאת מצרים הם שמירה מעולה לעיתות צרה".**

הלואי שימחלו עונותינו ונינצל מכל צרה.

הערות למורה:

שירת הים נכתבה כשירה. השירה מעוררת את הרגש ואת החיבור למילים.
ניתן לשלב שירה תוך כדי הלימוד כמו "ואפילו בהסתרה שבתוך ההסתרה", "אחינו כל בית ישראל" וכו'-שירים הנותנים כוח בעת צרה, וכמובן שירי שבח והודיה -על הניסים שה' עשה בעבר, ועושה גם עמנו כל יום.

מצ"ב רעיונות לבחירה להרחבה ולהעמקה.
אפשרי גם כמטלה לשעורי בית או לעבודת כתה:
מומלץ לבקש מהתלמידים שישתפו בכתה בסיפורים אמיתיים שקרו להם או למשפחה , הקשורים לתובנות שנלמדו.

1.<u>קריעת ים סוף</u>- הוא הנס המפורסם והידוע.
חז"ל אומרים : עשרה ניסים נעשו לאבותינו על ים סוף.[8]
הניסים מעידים על גבורתו של ה' ועל אהבתו הגדולה לבניו.
מהם הניסים?

2. <u>אמונת חכמים</u>- ויאמינו בה' **ובמשה עבדו**
נחשון בן עמינדב נכנס הראשון למים ע"פ דברי משה .
הסבר והרחב את הנושא: מהי אמונת חכמים?
תן דוגמאות מחיי היום יום.

3. <u>סיפור יציאת מצרים</u>
מה העניין בזה? מדוע כל המרבה לספר הרי הוא משובח?
עיין בספר החינוך מצווה כ"א, והסבר את שורשי המצווה!

[8] אבות, פרק ה' משנה ה'

4. <u>שכר ועונש-</u>אחד מ13 עיקרי האמונה לרמב"ם

עניין זה מופיע פעמים רבות בשירה, ומוסבר ע"י רשי.

מצא את הפסוקים המדברים על כך.(שכר לעם ישראל, עונש למצרים)

5. <u>הזיקה בין ארץ ישראל ועם ישראל</u>

בשירה יש התייחסות לקשר הזה.

הסבר על פי רש"י את חזרת עם ישראל לארצו

6. <u>אחרית הימים -</u>

מה יקרה כאשר תגיע הגאולה השלמה?

רש"י מזכיר את אחרית הימים בפרושו.

מצא את הפסוקים המתייחסים לכך.

בהצלחה!